

Иқтисод ва молия

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Экономика и финансы

ИНСТИТУТ ЭКОНОМИКИ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

№ 12, 2011

- ХАЛҚАРО ИҚТИСОДИЁТ ВА ИҚТИСОДИЙ МУНОСАБАТЛАР /
МЕЖДУНАРОДНАЯ ЭКОНОМИКА И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ
- ИҚТИСОДИЁТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ /
МОДЕРНИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ
- МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЁТ/
РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА
- БАНКЛАР ВА МОЛИЯ БОЗОРЛАРИ/
БАНКИ И ФИНАНСОВЫЕ РЫНКИ
- МЕҲНАТ БОЗОРИ / РЫНОК ТРУДА
- ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ВА ҲАЗНАЧИЛИК ТИЗИМИ /
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТ И КАЗНАЧЕЙСКАЯ СИСТЕМА

- иқтисодиётнинг мафкурадан холи бўлиши - прагматик иқтисодий сиёсат; - давлатнинг бош ишхотчи вазифасини ўз зиммасига олиши;
- қонуни устуворлигини таъминлаш; - қучли иқтисмоний сиёсат олиб бориш; - ишхотларни босқичма-босқич ва вазминлик билан амалга ошириш
- деидеологизация - прагматичность экономической политики; - возложение роли главного реформатора на государство;
- обеспечение верховенства закона; - проведение сильной социальной политики; - поэтапность и постепенность в реализации реформ

МУНДАРИЖА СОДЕРЖАНИЕ

№ 12, 2011

- 27 **ХАЛҚАРО ИҚТИСОДИЁТ ВА ИҚТИСОДИЙ МУНОСАБАТЛАР /
МЕЖДУНАРОДНАЯ ЭКОНОМИКА И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ**
Нурланова Н.К. Проблемы инновационного развития регионов Казахстана и пути их решения
Кудайбергенов Ж. Ш. Будущее евро и его воздействие на глобальную экономику.
- 12 **ИҚТИСОДИЙ НАЗАРИЯ ВА МАКРОИҚТИСОДИЁТ /
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ И МАКРОЭКОНОМИКА**
Хайдаров М.Т. Макроиктисодий барқарорликни таъминлашда солиқ-бюджет сиёсатининг роли ҳақида
- 17 **ИҚТИСОДИЁТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ /
МОДЕРНИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ**
Нарзакулова М.П., Расулхўжаев З.Ж. Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида инновация фаолияти: муаммолар ва ечимлар.
22 **Шакирова К.Ф.** Формирование инновационной стратегии развития промышленного предприятия в условиях модернизации экономики
- 27 **ИҚТИСОДИЁТНИНГ РЕАЛ СЕКТОРИ /
РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ**
Мухитдинова У. С. О некоторых перспективных направлениях развития плодовоовощного подкомплекса Узбекистана
30 **Кучаров А.С., Маджидов Э.У.** Модернизация и совершенствование качества в эффективности управления промышленными предприятиями
35 **Утемуратов А.Б.** Деворбоп қурилиш материаллари корхоналарида молиявий ҳисоботнинг хусусиятлари
39 **Данилов С.В.** Туристские кластеры в Узбекистане: проблемы, возможности, перспективы
- 42 **БАНКЛАР ВА МОЛИЯ БОЗОРЛАРИ /
БАНКИ И ФИНАНСОВЫЕ РЫНКИ**
Ядгорова М.Л. Пул-кредит сиёсатининг индикаторини танлаш бўйича хориж тажрибаси ва унинг ўзига хос хусусиятлари
- 46 **МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЁТ /
РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА**
Назарбаев О., Уразимбетов С. Бозор иқтисодиёти шароитида минтақани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқишнинг илмий-услубий асослари
49 **Темирова М.Т.** Худудий инвестицион фаолият хусусиятлари ва таҳлили
- 55 **ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ВА ҲАЗНАЧИЛИК ТИЗИМИ /
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТ И КАЗНАЧЕЙСКАЯ СИСТЕМА**
Муминов Н.Г. Давлат харидлари тизимини жорий этилиши – давлат бюджетини самарали ижросини таъминлашнинг механизми сифатида.
- 62 **СОЛИҚ СИЁСАТИ / НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА**
Рўзиев Ғ.Ў. Аҳолининг ижара даромадларини аниқлаш ва солиққа тортишнинг долзарб масалалари
- 68 **БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ВА АУДИТ /
БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ И АУДИТ**
Остонакулов М. Бюджет ташкилотларида пул маблағлари ҳисоби
73 **Абдуалимов Р.** Халқаро стандартлар асосида ички молиявий назорат тизимини ташкил этишнинг назарий жиҳатлари
76 **Қаршибоев О.С.** Олий таълим муассасаларининг ривожлантириш жамғармаси харажатлари ҳисоби

“ИҚТИСОД ВА МОЛИЯ” журнали Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясининг илмий нашрлар рўйхатига киритилган

Муминов Н.Г.

Ўзбекистон Миллий университети
кафедра мудири, и.ф.н., доцент

ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ – ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИ САМАРАЛИ ИЖРОСИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МЕХАНИЗМИ СИФАТИДА.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Давлат харидлари тизимини мақбуллаштириш ва уларга кичик бизнес субъектларини жалб этишни кенгайтириш тўғрисида”ги №ПҚ-1475-сонли Қарори 2011 йилнинг 7 феврилида қабул қилиниб, унда бюджетдан маблағ олувчи муассасалар давлат харидларини Ўзбекистон республика товар-хон ашё биржасида электрон савдо тизими орқали амалга оширилиши назарда тутилган эди. Ҳозирги вақтда ушбу қарорни амалиётга жорий этиш жараёни амалга оширилмоқда.

Давлат харидлари бўйича Ҳукумат комиссия фаолият юритиб бир неча мажлислар баённомаларини тузди. Давлат харидлари бўйича Ҳукумат комиссияси ишчи органи этиб белгиланган Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Ҳазначилигининг, Ўзбекистон республика товар-хон ашё биржаси шу билан бирга Молия вазирлиги ҳузуридаги Ўқув марказини ҳамкорликда амалга оширилган ўқув курслари ташкил этилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 1 апрелида “Давлат харидларини ташкил этишга доир норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 100-сонли қарори қабул қилинди. Ушбу қарор билан Давлат харидлари бўйича Ҳукумат комиссиясининг ишчи органи тўғрисида Низом ва Ўзбекистон республика товар-хон ашё биржасида бошланғич нархни пасайтириш юзасидан электрон аукцион савдо-

ларни¹ ташкил этиш ва ўтказиш тартиби белгилаб берилди.

Ҳукумат комиссияси томонидан белгиланадиган рўйхат бўйича битта контракт бўйича 300 АҚШ долларидан 100 минг АҚШ долларигача тенг суммада товарларнинг (ишлар, хизматларнинг) давлат харидлари “Ўзбекистон республика товар-хон ашё биржасида бошланғич нархни пасайтириш юзасидан электрон аукцион савдоларни ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисидаги Низом”га² мувофиқ ташкил этиладиган ва ўтказиладиган савдолар орқали амалга оширилади.

Битта контракт бўйича 300 АҚШ долларига тенгни ташкил этадиган суммага дав-

1 бошланғич нархни пасайтириш юзасидан аукцион шаклида ўтказиладиган, ўзида буюртмачилар томонидан белгиланган мезонлар ва шартларга мувофиқ товарни (ишлар, хизматларни) мақбул этикиб берувчиларни танлаш усулини ифодаладиган электрон савдолар

2 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 1 апрелида “Давлат харидларини ташкил этишга доир норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 100-сонли қарорига 2-Илова

лат харидлари ҳам буюртмачининг¹ та-шаббуси билан амалга оширилиши мумкин.

Амалга оширилаётган бу йўналишдаги ислохотлар, аввалом давлат бюджети маблағларини тежаш ва улардан самарали фойдаланишга қаратилган бўлиб, ушбу жараён қатор босқичларни ўзида мужассамлаган. Биринчи босқич савдоларни ўтказишга тайёргарлик кўриш босқичи У қуйидагилардан иборат:

буюртмачилар ва етказиб берувчиларни савдоларнинг қатнашчилари сифатида аккредитациядан ўтказиш

махсус ахборот порталида савдоларни ўтказиш тўғрисидаги эълонни жойлаштириш

биржа ва агентларнинг хизматлариға ҳақ тўлаш учун буюртмачи томонидан аванс тўлови ўтказилиши

буюртмачиларнинг буюртманомалари (лотлари)ни шакллантириш

етказиб берувчилар томонидан уларнинг савдоларда қатнашишини таъминлайдиган молиявий закалатлар тўланиши

Бюджет маблағлари олувчилар бўлган буюртмачиларни аккредитация қилиш биржа томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Ғазначилиги ва биржа маълумотлар базаларининг электрон ўзаро ҳамкорлиги йўли билан автоматик режимда марказлаштирилган тартибда амалга оширилади.

Бюджет маблағлари оладиган аккредитация қилинган буюртмачилар савдоларда биринчи марта қатнашаётганда (мустақил ёки агентлар² орқали) биржага буюртмачининг раҳбари ва бош бухгалтерининг нотариал ёки юқори ташкилот томонидан тасдиқланган имзолари намуналари қўйилган карточкаларни тақдим этади.

Бюджет маблағларини олмайди-ган буюртмачиларни аккредитациядан ўтказиш учун ариза берувчилар биржага қуйидагиларни тақдим этадилар:

- белгиланган шаклдаги ариза;

1 электрон аукцион савдоларда товарни (ишлар, хизматларни) харид қилувчи юридик ёки жисмоний шахс

2 биржада аккредитация тартиб-қоида-сидан ўтган ҳамда буюртмачилар ва етказиб берувчиларга топшириқ шартномаси асосида уларнинг электрон аукцион савдоларда қатнашишини таъминлашга доир профессионал хизматлар кўрсатадиган юридик шахс

- давлат рўйхатидан ўтказилганлик тўғрисидаги гувоҳноманинг ксеронусхаси³;

- буюртмачи раҳбари ва бош бухгалтерининг нотариал тасдиқланган имзолари намуналари қўйилган карточка.

Етказиб берувчи⁴ сифатида аккредитациядан ўтказиш учун ариза берувчи эса биржага қуйидагиларни тақдим этади:

- белгиланган шаклдаги ариза;
- давлат рўйхатидан ўтказилганлик тўғрисидаги гувоҳноманинг ксеронусхаси;
- етказиб берувчининг раҳбари ва бош бухгалтерининг нотариал тасдиқланган имзолари намуналари қўйилган карточка (бюджет ташкилотлари учун - тасдиқлаш юқори ташкилот томонидан ҳам амалга оширилиши мумкин);
- давлат солиқ хизмати органлари томонидан берилган ходимлар сони ва кичик бизнес субъектлариға тегишлилик тўғрисидаги маълумотнома⁵;
- белгиланган тартибда берилган тегишли лицензия ёки рухсатноманинг ксеронусхаси⁶.

Тақдим этилган маълумотларнинг ишончилиги учун етказиб берувчилар жавоб беради.

Буюртмачилар ва етказиб берувчиларни аккредитациядан ўтказиш бепул асосда амалга оширилади ва муддатсиз хусусиятга эга. Ташкилий-ҳуқуқий шакли, номи, манзили, банк реквизитлари ўзгарганда ёхуд аккредитациянинг ҳолатига ёки амал қилиши давом этишиға таъсир кўрсатадиган бошқа ўзгаришлар ҳолатида буюртмачилар ва етказиб берувчилар беш кун муддатда биржага тегишли ҳужжатларни илова қилган ҳолда ушбу ўзгаришлар тўғрисида ёзма ахборот тақдим этишлари шарт.

3 жисмоний шахслар - паспортларнинг ксеронусхалари

4 таклиф этилган шартларда ўзининг электрон аукцион савдоларда қатнашиш ва кўрсатиб ўтилган савдоларда ёлиб чиққан тақдирда, товарни (ишлар, хизматларни) етказиб бериш ниятини билдирган хўжалик юритувчи субъект

5 кичик бизнес субъектлари учун

6 агар савдолар предмети ҳисобланган ишларни бажариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ фаолият қонун ҳужжатлариға мувофиқ лицензиялашни ёки рухсат берувчи ҳужжат олишни талаб қилса

Аккредитация натижалари бўйича бир-жа:

- буюртмачига (етказиб берувчи-га) берилган фойдаланувчининг якка тартибдаги рақамига¹ мувофиқ буюртмачига (етказиб берувчига) алоҳида шахсий ҳисоб рақами очади. Буюртмачиларнинг аванс тўловлари ва етказиб берувчиларнинг молиявий гаров қўйилмалари ҳисоб-китоб-клиринг палатасининг² талаб қилиб олинadиган иккиламчи депозит ҳисоб рақами доирасида ушбу шахсий ҳисоб рақамларида ҳисобга олинади;

- буюртмачилар ва етказиб берувчиларга электрон почта манзиллини тақдим этади, уларда ўтказиладиган савдолар тўғрисидаги маълумотларни ва бошқа зарур маълумотларни жойлаштиради.

Буюртмачи савдоларда қатнашиш учун мустақил равишда ёки агент орқали бир-жага:

- махсус ахборот порталида³ жойлаштириш учун савдоларни ўтказиш тўғрисидаги эълоннинг матнини;

- қоғоз ёки электрон шаклда савдолар предмети бўйича ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш учун савдолар ўтказилганда лойиҳа-смета ҳужжатлари ва бошқа ҳужжатларни (қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлар параллел лойиҳалаштирилган ҳоллар бундан мустасно) тақдим этади.

Савдолар буюртмачининг эълонида баён қилинган талаблар ҳисобга олинган ҳолда ўтказилади.

Буюртмачилар ва етказиб берувчиларнинг ўз агентлари билан ўзаро муносабатлари, шу жумладан, агентни тақдирлаш суммаси улар ўртасида тузилган топшириқ шартномаси асосида белгиланади. Товар-

ларнинг давлат харидлари бўйича агентни тақдирлаш суммаси Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Иқтисодиёт вазирлиги билан келишган ҳолда бир-жа томонидан белгиланадиган чекланган миқдордан ортиқ бўлиши мумкин эмас.

Савдоларда қатнашишга қўйиш учун аккредитациядан ўтказилган буюртмачилар - савдолар ўтказиш тўғрисида эълон берилган пайтдан бошлаб йигирма беш кундан кечикмай кейинчалик бошланғич нархнинг 0,05 фоизи миқдорида биржанинг воситачилик йиғими тўланишини таъминлаш учун ҳисоб-китоб-клиринг палатасининг иккиламчи депозит ҳисоб рақами доирасида ўз шахсий ҳисоб рақамларига аванс тўловларини тўлашлари шарт.

Буюртмачи томонидан тўланган аванс тўловлари электрон тизим⁴ томонидан савдолар ғолиби аниқланадиган пайтгача блокировка қилинади.

Аккредитациядан ўтказилган етказиб берувчилар, савдоларда қатнашишга қўйиш учун, ҳисоб-китоб-клиринг палатасининг иккиламчи депозит ҳисоб рақами доирасида ўз шахсий ҳисоб рақамларига олдиндан савдолар ўтказиш тўғрисидаги эълонда кўрсатилган миқдорда, бироқ бошланғич нархнинг уч фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда молиявий гаров қўйилма тўлашлари шарт.

Етказиб берувчи томонидан тўланган молиявий гаров қўйилма электрон тизим томонидан савдолар ғолиби аниқланган пайтгача ёки агар ушбу пайтда етказиб берувчининг таклифи энг яхши таклиф бўлмаган тақдирда, етказиб берувчидан лот бўйича савдолардан чиқиш тўғрисида ёзма билдиришнома олингунга қадар блокировка қилинади.

Етказиб берувчи савдолардан чиққан тақдирда, унинг гаров қўйилмаси унинг ёзма билдиришномаси олинган пайтдан бошлаб бир иш куни мобайнида унинг талаб қилиб олинadиган депозит ҳисоб рақамига ўтказилиши керак ёки унинг ёзма аризаси бўйича бошқа савдолар-

1 биржанинг ҳисоб-китоб-клиринг палатаси томонидан буюртмачилар ва етказиб

2 биржанинг буюртмачилар ва етказиб берувчиларнинг тегишли аванс тўловлари ва молиявий закатларини депонентга қўйиш ва ҳисобга олиш йўли билан контрактлар бўйича мажбуриятларни бажаришга қодир бўлган буюртмачилар ва етказиб берувчиларни электрон аукцион савдоларга қўйишни таъминлайдиган таркибий бўлини маси

3 биржанинг буюртмачиларнинг электрон аукцион савдолар ўтказиш тўғрисидаги эълонлари ва харид жараёни қатнашчилари учун зарур бўлган бошқа ахборот жойлаштирилиши ва кўздан кечирилишини таъминлайдиган махсус сайти

4 барча манфаатдор шахслар қатнашиши мумкин бўлган савдолар ўтказилишини таъминлайдиган дастурий-техник комплексдан фойдаланиш воситасида етказиб берувчилар ўртасида товарларни (ишлар, хизматларни) харид қилишга буюртмаларни жойлаштириш тизими.

да кейинчалик қатнашиш учун гаров қўйилмаси ҳисобига қабул қилинади.

Буюртмачи томонидан мустақил ёки унинг агенти орқали тақдим этилган савдолар ўтказиш тўғрисидаги эълон биржа томонидан улар тақдим этилган санадан бошлаб бир кун муддатда бир вақтнинг ўзида буюртманомалар электрон тизимда ўз-ўзидан шакллантирилган ҳолда махсус ахборот порталида жойлаштирилади. Рўйхати Ҳукумат комиссияси томонидан белгиланадиган марказлаштирилган манбалар ҳисобига амалга ошириладиган товарларнинг давлат харидлари тўғрисидаги эълон махсус ахборот порталида етказиб берувчининг - савдоларнинг ғолибини аниқлаш санасидан камида 30 кун олдин жойлаштирилиши керак.

Махсус ахборот порталида савдоларни ўтказиш тўғрисидаги эълон жойлаштирилганлиги учун агент томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Иқтисодиёт вазирлиги билан келишган ҳолда биржа томонидан белгиланадиган чекланган миқдордан ортиқ бўлмаган миқдорда тўлов ундирилади.

Савдолар ўтказиш тўғрисидаги эълонда қуйидаги маълумотлар бўлиши керак:

- буюртмачининг номи ва манзили;
- савдолар предметини молиялаштириш манбалари;
- савдоларнинг биринчи ва охириги кун (савдолар муддати);
- савдолар предметининг бошланғич нархи;
- савдолар предметининг тавсифи (савдолар предметининг спецификацияси);
- савдолар предметини лотлар бўйича бўлиш ва ҳар бир лотнинг миқдори;
- товарларни етказиб бериш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш муддатлари ва шартлари;
- товарларни етказиб бериш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш жойи (манзили).

Агар қонун ҳужжатларига мувофиқ товарлар (ишлар, хизматлар)нинг айрим турлари давлат харидлари фақат ёки устун даражада кичик бизнес субъектларидан амалга оширилиши керак бўлса, савдолар

ўтказиш тўғрисидаги эълонда ушбу шарт мажбурий кўрсатилиши зарурдир.

Савдолар электрон тизимда, бошланғич нарх босқичма-босқич пасайтирилган ҳолда ўтказилади. Босқичнинг ўлчами биржа томонидан белгиланади.

Савдоларни ўтказиш, тўланган молиявий гаров қўйилма суммасига мувофиқ ҳар бир лот бўйича савдоларга қўйиш, савдолар ғолибларини аниқлаш, битимларни рўйхатдан ўтказиш ва савдолар (тикет) баённомасини расмийлаштириш электрон тизимнинг дастурий комплекси билан амалга оширилади.

Биржа электрон тизимнинг оператори сифатида қуйидагиларни таъминлашга мажбурдир:

- электрон тизимнинг узлуксиз ишлашини;
- савдолар қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ ўтказилишини;
- ушбу лот бўйича савдоларга қўйилган барча етказиб берувчиларнинг жойлашиш жойидан қатъи назар, уларнинг барчасига савдоларда бир вақтнинг ўзида қатнашиш имконияти берилишини;
- савдоларни ўтказишда ва уларнинг натижаларини чиқаришда ошкоралик ва аниқ-равшанликни;
- савдоларнинг аккредитациядан ўтказилган барча қатнашчиларининг ҳуқуқлари тенглигини;
- нархи бўйича энг яхши буюртманомаларни аниқлаш жараёнини автоматлаштириш йўли билан савдолар ғолибларини аниқлашнинг холисоналигини;
- етказиб берувчиларни улар белгиланган миқдордаги молиявий гаров қўйилмаларини тўлаганларидан кейин савдоларга қўйиш йўли билан уларнинг буюртманомаларини.

Етказиб берувчиларнинг жавоб тариқасидаги буюртманомаларини қабул қилиш буюртмачи ёки унинг агенти томонидан буюртмачининг ҳисоб-китобклиринг палатасининг иккиламчи депозит ҳисоб рақами доирасида шахсий ҳисоб рақамига унинг аванс тўлови мавжуд бўлган тақдирда, электрон тизимга харид учун буюртманома киритилган пайтдан бошланади.

Савдоларда қатнашаётган аккредитациядан ўтказилган етказиб берувчиларнинг номи ва улар билан алоқа қилинадиган маълумотлар электрон тизимда акс эттирилмайди.

Савдолар давомида электрон тизим етказиб берувчиларнинг берилган буюртманомаларидан энг кам нархли буюртманомани ўз-ўзидан танлайди, у электрон тизимда акс эттирилади ҳамда савдоларнинг барча қатнашчиларига - ушбу пайтдаги буюртмачилар ва етказиб берувчиларга маълум бўлади.

Агар савдоларда камида икки нафар етказиб берувчи қатнашса, савдолар бўлиб ўтган деб ҳисобланади.

Агар савдоларда икки нафардан кам етказиб берувчи қатнашса, савдолар бўлиб ўтмаган деб ҳисобланади, савдолар ғолиби аниқланмайди ва савдолар такроран ўтказилиши мумкин.

Озиқ-овқат маҳсулотларининг давлат хариди бўйича савдолар ўтказилаётганда, етказиб берувчилардан таклифлар бўлмаслиги сабабли, шунингдек етказиб берувчилар томонидан бошланғич нархдан ортиқ бўлган нархлар таклиф қилинганда, бюджет маблағларини олувчи ҳисобланган буюртмачи учун озиқ-овқат маҳсулотларининг давлат хариди бўйича савдолар бўлиб ўтмаган деб эътироф этилган тақдирда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Ҳазначилиги ёки унинг ҳудудий бўлинмалари билан келишган ҳолда такрорий савдолар ўтказмасдан буюртмани жойлаштиришга йўл қўйилади.

Такрорий савдолар ўтказмасдан озиқ-овқат маҳсулотларининг давлат хариди бўйича буюртмани жойлаштириш тўғрисидаги қарорни келишиш учун бюджет маблағларини олувчи ҳисобланган буюртмачи ғазначиликнинг тегишли органларига кўрсатиб ўтилган давлат хариди билан боғлиқ ҳужжатларнинг нусхаларини илова қилган ва савдоларни бўлиб ўтмаган деб эътироф этган ҳолда ёзма мурожаатни юборади.

Такрорий савдолар ўтказмасдан буюртмани жойлаштириш тўғрисидаги қарорни келишиш муддати ғазначилик органларига келишиш тўғрисидаги мурожаат туш-

ган кундан бошлаб уч иш кунидан ортиқ бўлмаслиги керак.

Такрорий савдолар ўтказмасдан етказиб берувчи билан контракт фақат илгари махсус электрон порталда жойлаштирилган ушбу буюртма бўйича эълонда назарда тутилган шартларда тузилиши мумкин. Бунда тузилган контрактнинг нархи:

савдоларда бошланғич нархдан паст нархни таклиф қилган фақат битта етказиб берувчи қатнашган ҳолларда ягона етказиб берувчи - савдолар қатнашчиси нархидан;

ўтказилган савдоларда етказиб берувчилардан таклифлар бўлмаган ёки етказиб берувчилар томонидан таклиф этилган нархлар бошланғич нархдан юқори бўлган ҳолларда эълон қилинган бошланғич нархнинг 10 фоизидан ортиқ бўлмаслиги керак.

Савдолар тамом бўлиши вақти бошланганда тизим савдолар ўтказилишининг бутун вақти мобайнида берилган энг паст нархли буюртманомани ўз-ўзидан аниқлайди. Энг паст нархли буюртманомани берган етказиб берувчи электрон тизим томонидан савдоларнинг ғолиби сифатида танлаб олинади. Етказиб берувчининг номи электрон тизимда акс эттирилади. Электрон тизим буюртмачининг буюртманомасида баён қилинган шартларга мувофиқ биржа билан етказиб берувчи - савдолар ғолиби ўртасидаги баённомани расмийлаштиради.

Қоғоз форматдаги савдолар баённомаси биржа ёки биржанинг минтақавий савдо майдони ва етказиб берувчи (унинг агенти) томонидан икки нусхада имзоланиши керак, улардан бири буюртмачига (унинг агенти) берилади.

Буюртмачи ва савдоларда ғолиб чиққан етказиб берувчи савдолар баённомаси асосида савдолар ғолиби аниқланган пайтдан бошлаб беш иш куни мобайнида контракт тузиши шарт.

Буюртмачи контракт тузишни рад этган ёки бошқача тарзда бош тортган тақдирда етказиб берувчи контракт тузишдан бош тортиш туфайли етказилган зарарларни қоплаш талаби билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

Савдолар қатнашчиларининг жавобгарлиги

Буюртмачи	Етказиб берувчи	Биржа
савдоларни ўтказиш учун тақдим этилган ҳужжатларнинг ишончлилиги ва қонун ҳужжатларига мувофиқлиги; савдолар ғолиби бўлган етказиб берувчи билан контракт тузиш ёки савдолар ғолиби бўлган етказиб берувчи билан контракт тузишни рад этиш муддатига риоя этилиши; Ҳукумат комиссиясининг ишчи органига буюртмачи томонидан товарларнинг давлат харида амалга оширилишида ушбу Низом бажарилиши мониторинги олиб борилиши учун ишончли ахборот тақдим этилиши; томонлар ўртасидаги контракт мажбуриятларини бажариш тугаллангандан кейин беш йил мобайнида савдолар предмети бўйича эълонлар ва техник ҳужжатларнинг асл нусхалари сақланиши.	савдоларда қатнашиш учун тақдим этилган ҳужжатларнинг ишончлилиги; миқдор, сифат, техник параметрлар, шунингдек таклиф этилаётган товарларни (ишлар, хизматларни) етказиб бериш муддатлари ва жойи бўйича етказиб берувчининг буюртманомалари шартлари буюртмачининг буюртманомаларида назарда тутилган шартларга мувофиқлиги; савдолар шартларининг бошқа бузилишлари; тузилган контракт шартлари бажарилмаслиги.	савдолар ўтказиш тўғрисидаги эълон махсус ахборот порталида эълон қилиниши; буюртмачилар, етказиб берувчилар ва уларнинг агентларини аккредитациядан ўтказиш ёки уларни савдоларга қўйиш асоссиз рад этилганлиги ёхуд савдоларга қўйиш чекланганлиги; савдоларни ташкил этиш ва ўтказиш ҳамда савдолар ғолибини аниқлаш тартиб-қоида сига риоя этилиши; муддатлари бузилиши ёки имзолаш рад этилиши; савдолар баённомасини имзолаш электрон тизим ва махсус ахборот портали узлуксиз ишлаши; савдолар натижалари бўйича томонлар томонидан тузилган контракт рўйхатдан ўтказилиши.

Товарларнинг давлат харидлари бўйича контракт тузишни буюртмачи рад этиши ёки бошқача тарзда бош тортиши тўғрисидаги ахборот давлат харидлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузувчи буюртмачининг мансабдор шахсларига нисбатан чора кўриш учун Ҳукумат комиссиясига юборилади.

Савдоларда ғолиб чиққан етказиб берувчи контракт тузишни рад этган ёки бошқача тарзда бош тортган тақдирда унинг молиявий гаров қўйилмаси, биржанинг воситачилик ҳақи бундан мустасно, ғолиб аниқланган санадан бошлаб бир ҳафта муддатда етказилган зарар учун компенсация сифатида буюртмачининг талаб қилиб олинган депозит ҳисоб рақамига ўтказилади.

Етказиб берувчи контракт тузишни рад этган ёки бошқача тарзда бош тортган тақдирда буюртмачи контракт тузишдан бош тортиш туфайли етказилган зарарларни қоплаш талаби билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир. Савдоларда ғолиб чиққан, бироқ контракт тузишни рад этган ёки бошқача тарзда бош тортган етказиб берувчи биржа томонидан масъулиятсиз етказиб берувчилар реестрига киритилади, энгил бўлмайдиган куч ҳолатлари юзага келганлиги муносабати билан рад этиш ҳоллари бундан мустасно.

Масъулиятсиз етказиб берувчилар реестрига киритилган етказиб берувчилар олти ой мобайнида савдоларда қатнашишга қўйилмайдилар. Етказиб берувчини масъулиятсиз етказиб берувчилар реестрига киритиш тўғрисидаги ахборот махсус ахборот порталига жойлаштирилади.

Савдоларда ғолиб чиққан контракт тузишни рад этган ёки бошқача тарзда бош тортган тақдирда, буюртмачи учун навбатдаги энг яхши нархни таклиф этган етказиб берувчи, ушбу етказиб берувчи уни савдолар ғолиби деб эътироф этишга ва контракт тузишга рози бўлган тақдирда, савдолар ғолиби деб эътироф этилади. Савдоларнинг иккинчи ғолиби билан контракт у томонидан савдоларда таклиф этилган нарх ҳисобга олинган ҳолда тузилади.

Битишув ҳолати бўйича ҳисоб-китобклиринг палатаси буюртмачиларнинг аванс тўловлари ва етказиб берувчиларнинг молиявий закатлари суммасидан биржа фойдасига битишув ҳақиқий суммасининг 0,05 фоизи миқдорида воситачилик йиғимлари ундиради.

Буюртмачи ва савдоларда ғолиб чиққан етказиб берувчи билан контракт тузилгандан кейин биржа (ёки биржанинг минтақавий савдо майдони) бир иш куни

мобайнида кўрсатиб ўтилган контрактни рўйхатдан ўтказди.

Биржа томонидан буюртмачининг аванс тўлови ва савдоларда ғолиб чиққан етказиб берувчининг молиявий гаров қўйилма қолдиғи улар ўртасида контракт тузилган пайдан бошлаб бир иш куни мобайнида уларнинг талаб қилиб олинadиган депозит ҳисоб рақамларига ўтказилади ёки уларнинг ёзма билдиришномасига кўра бошқа савдоларда қатнашиш учун аванс тўловлари ҳисобига қабул қилинади.

Савдоларнинг ғолиби деб эътироф этилмаган етказиб берувчининг молиявий гаров қўйилмаси ғолиб аниқланган пайдан бошлаб бир иш куни мобайнида қайтарилади.

Хулоса қилиб айтганда, иқтисодийни модернизациялаш шароитида давлат маблағларидан самарали фойдаланишни ташкил этиш мақсадида давлат харидлари тизимини босқичма-босқич жорий этилиб борилиши охир натижада ўз ижобий натижаларини беришни бошламоқда.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Давлат харидлари тизимини мақбуллаштириш ва уларга кичик бизнес субъектларини жалб этишни кенгайтириш тўғрисида"ги 07.02.2011 й.даги №ПҚ-1475-сонли Қарори
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Давлат харидларини ташкил этишга доир норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида"ги 01.04.2011 й.даги 100-сонли қарори
3. О проблемах управления государственными закупками в Республике Узбекистан и направлениях совершенствования. Аналитическая записка. Проект ПРООН «Реформа государственных финансов в Узбекистане», 2008, стр.92.